

ORIENTERING TIL KONTROLLUTVALGET 04.02.26

Kontrollutvalget i Hemnes kommune har bedt om en skriftlig orientering om hvorvidt det er gjennomført intervju eller samtaler med barn i kommunens barnehager og skoler uten at foreldre var til stede eller informert, samt hvordan slik innhenting av barnas stemme eventuelt er organisert og gjennomført.

I denne orienteringen redegjør kommunedirektøren for bakgrunnen for arbeidet, hvilke vurderinger som ligger til grunn for metodene som er benyttet, og hvordan barnets stemme er ivarettatt i forbindelse med «Barnets beste vurdering» knyttet til arbeidet med Fremtidens Hemnes og vurdering av framtidig struktur for barnehager og skoler.

Formålet med dokumentet er å gi kontrollutvalget en helhetlig og faglig forankret gjennomgang av praksis, lovgrunnlag og prosesser, slik at utvalget får et tydelig og korrekt beslutningsgrunnlag i forkant av sin behandling av saken

I arbeidet med Fremtidens Hemnes er det utarbeidet to «Barnets beste vurderinger». Den første vurderingen ble lagt fram for kommunestyret i juni 2026 og tok utgangspunkt i mulige endringer for ny organisering av barnehage- og skolesektoren, uten at ett konkret strukturalternativ var bestemt på det tidspunktet. Den andre vurderingen ble utarbeidet etter kommunestyrets vedtak i oktober 2026, der Alternativ B i HRP-rapporten ble sendt på høring. I denne runden forelå det dermed et konkret forslag som skulle vurderes opp mot barnets beste.

Etter innspill fra foresatte i barnehage ble det besluttet at barnets stemme ikke skulle innhentes fra barnehagebarn til den andre vurderingen. Vurderingen baserte seg derfor på andre kilder til innsikt i barnehagebarnas interesser, behov og hverdagsliv, mens elevmedvirkning ble sikret gjennom skolene.

Barnehager:

Fremtidens Hemnes inneholdt en sak/forslag til tiltak, som omfattet barnehagebarna. Det var forslaget om at SFO kunne samlokaliseres til barnehage.

For å ivareta barnets medvirkning, bli hørt i forbindelse med denne forslaget, ble det gjennomført barnesamtaler i 5 års gruppene. De barna som skal starte på skolen neste år, og som vedtaket kan omfatte.

For å sikre en forsvarlig og lik gjennomføring ble det utarbeidet en mal som skulle benyttes i gjennomføringen. Se vedlegg.

Den voksne som til vanlig har ansvar for gjennomføring av 5 års gruppe-aktiviteter, gjennomførte barnesamtalen. Den voksne er godt kjent med barna, og har en trygg og god relasjon til dem.

Hvorfor barnesamtaler med 5-åringer er lovmessig og faglig riktig

1. Barn har lovfestet rett til medvirkning – også i gruppe

Barnehageloven slår fast at barn har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, og deres synspunkter skal tillegges vekt etter alder og modenhet. [\[lovdata.no\]](http://lovdata.no)

Rammeplanen for barnehagen understreker at barn skal få erfare å ha innflytelse på det som skjer i barnehagen, og de skal få medvirke både gjennom samtaler, kroppsspråk, deltakelse i aktiviteter og ved å uttrykke sine meninger i fellesskapet. [\[udir.no\]](http://udir.no)

Det å innhente barnas perspektiv gjennom en gruppesamtale med 5-åringer om en endring som vil påvirke deres hverdag (samløkalisering SFO-barnehage), er derfor direkte i tråd med lovens krav om barns medvirkning.

Hvorfor barnesamtale i gruppe var en legitim og forsvarlig metode:

2. Gruppemetoden/barnesamtale er anbefalt som en god måte å sikre barns uttrykk

Forskning på barns medvirkning viser at barn ofte uttrykker seg mer spontant og trygt i grupper, fordi dialogen skjer i et kjent sosialt miljø og barna bygger videre på hverandres uttrykk. Dette løfter frem barnets stemme på barns egne premisser. [\[utdanningsforskning.no\]](http://utdanningsforskning.no)

Dermed er gruppesamtaler en faglig anerkjent metode for å få frem barnets perspektiv – det handler ikke om å intervju barnet på voksnes premisser, men om å skape en arena hvor de kan uttrykke seg naturlig.

Hvorfor foreldre ikke var med i samtalen

3. Barn trenger trygge og nøytrale rammer for å kunne uttrykke egen mening

Barn uttrykker seg ofte mer fritt, spontant og ærlig når foreldre ikke er til stede. Rammeplanen understreker at barnehagen skal sikre et miljø der barna føler seg trygge nok til å uttrykke seg, og dette inkluderer å legge til rette for at deres stemme ikke påvirkes av andre. [\[udir.no\]](http://udir.no)

Å ha foreldre med på en samtale om "Hva synes du?" kan føre til:

- at barnet sier «det de tror forelderens ønsker å høre»
- at deltakelsen oppleves mindre naturlig
- at gruppeprosessen hemmes

Derfor vil faglig forsvarlig praksis være å holde slike samtaler innenfor barnehagens pedagogiske ramme, med personale barnet kjenner godt.

Hvorfor foreldre ikke fikk forhåndsinformasjon

4. Barnesamtaler som ledd i det pedagogiske arbeidet krever ikke særskilt foreldresamtykke

Barnehageloven § 2 påpeker at barnehagen er en pedagogisk virksomhet, og rammeplanen gir føringer for at personalet skal observere, snakke med og utforske barns meninger som en integrert del av det daglige arbeidet.

Slik medvirkning er ikke en kartlegging, ikke testing, og ikke sensitive opplysninger. Det er dermed helt ordinær barnehagepedagogisk praksis, og krever ikke ekstra samtykke eller spesifikk informasjon ut over det generelle samarbeidet mellom hjem og barnehage.

Foreldre har medvirkningsrett på systemnivå, men medvirkning fra barn foregår i hverdagen og kan gjennomføres uten foreldredeltakelse. Dette støttes av nasjonale faglige retningslinjer og utdanningsforskning, som understreker at barns medvirkning skjer i situasjoner der barna naturlig uttrykker seg. [\[utdannings...rskning.no\]](http://utdannings...rskning.no)

Hvorfor barnehagene gjennomførte samtaler i forbindelse med SFO-samlokalisering

5. Barn har rett til å uttale seg i saker som angår dem

FNs barnekonvensjon artikkel 12, som er tatt inn i barnehageloven og norsk lovverk, gir barn rett til å bli hørt i alle forhold som gjelder dem. Samlokalisering av SFO og barnehage vil påvirke:

- deres overgang til skole
- organiseringen av hverdagen
- miljøet de skal oppholde seg i

Barnets stemme skal inngå i beslutningsgrunnlaget, i tråd med barnets beste-prinsippet.

Oppsummert argumentasjon barnehage, til kontrollutvalget:

Kommunens beslutning om å gjennomføre barnesamtaler var lovmessig og faglig forankret fordi:

1. **Barn har lovfestet rett til medvirkning** i saker som gjelder dem (barnehageloven §§ 1 og 3).
2. Samtaler og dialog med barn er en **ordinær del av barnehagens pedagogiske arbeid** og krever ikke særskilt foreldresamtykke.
3. **Gruppesamtaler er en anbefalt metode** for å få frem barns perspektiver på barns egne premisser.
4. Foreldre deltar normalt ikke i slike samtaler fordi deres tilstedeværelse kan **påvirke barnets uttrykk** og redusere barnets reelle medvirkning.
5. Formålet var å **ivareta barnets rett til å bli hørt** i en sak som direkte påvirker deres hverdag—dette er en plikt, ikke bare en mulighet, for kommunen.

Skoler

Opplæringslovens kapittel 10 slår tydelig fast elevenes rett til medvirkning og kommunens plikt til å sikre denne. I merknadene til § 10--2 presiseres det uttrykkelig at det ikke er nødvendig å innhente samtykke fra foreldre for å snakke med elever, da elevens rett til medvirkning gjelder uavhengig av foresatte.

På denne bakgrunn drøftet kommunedirektøren, sammen med rektorer og hovedtillitsvalgte, ulike måter å innhente elevenes perspektiver på i forbindelse med vurderingen av framtidig skolestruktur. Blant alternativene som ble vurdert, var en anonym individuell medvirkningsprosess gjennom spørreundersøkelse. Det kom imidlertid flere faglige og etiske betenkeligheter, og det ble derfor besluttet at det ikke skulle gjennomføres en individuell innsamling av elevuttalelser.

I stedet ble det lagt opp til medvirkning gjennom elevrådene ved skolene. Elevrådene fikk en tydelig bestilling om å gi en vurdering av kommunedirektørens foreslåtte strukturalternativ, herunder hva de mente kunne være positive og negative sider ved forslaget. Det ble samtidig understreket at alle innspill skulle dokumenteres, ikke bare synspunkter elevrådene samlet sluttet seg til, slik at mangfoldet i elevenes perspektiver kunne bli ivaretatt i vurderingen av barnets beste.

Flere skoler valgte i tillegg å la enkeltelever komme med egne innspill, og noen elevråd hentet synspunkter fra klasser eller grupper. Ved Bjerka skole, som ikke har elevråd, ble prosessen gjennomført gjennom klasseråd. All dokumentasjon ble anonymisert før den ble oversendt kommunedirektøren.

Samtlige skoler leverte sine innspill, og elevmedvirkningen utgjorde et sentralt grunnlag i arbeidet med «Barnets beste vurdering» som fulgte den politiske saken om Fremtidens Hemnes.

Kildehenvisninger

- **Lov om barnehager** (barnehageloven), kap. I–II (formål, innhold, barns og foreldres medvirkning). [s3.amazonaws.com]
- **Udir – Barns medvirkning** (veiledning/artikkel; rammeplanforankring). [statsforvalteren.no]
- **NDLA – Medvirkning og lovverket** (oversikt og sammenskrivning av medvirkningsprinsippet i barnehage/skole/SFO). [kudos.dfo.no]
- **Utdanningsforskning/OsloMet – Barns medvirkning skjer i øyeblikket** (faglig begrunnelse for hverdagsdialog/gruppemetodikk).
- **Opplæringsloven**

Vedlegg 1:

Mal for gruppesamtale 5 åringer:

Fremtiden for Hemnes kommune – Barnehage som SFO

Mål:

Å få innsikt i barnas tanker og ønsker om hvordan barnehagen kan være en del av hverdagen også når de begynner på skolen.

1. Innledning – Skape trygghet

- Hei! I dag skal vi snakke litt sammen om hvordan dere tenker fremtiden kan være – spesielt for barn som begynner på skolen.
- Det finnes noe som heter SFO – det er et sted man kan være før og etter skolen. Hva tror dere SFO er?

Tips: Bruk bilder eller konkrete hvis barna trenger støtte til å forstå.

2. Barnehagen i fremtiden

- Hvordan tror dere barnehagen kan se ut når dere blir større?
- Hva liker dere best med å være i barnehagen?
- Hvis dere kunne bestemme – hva skulle barnehagen ha for at det skulle være gøy å være her selv om man går på skole?

3. Overgangen til skole

- Hva tenker dere om å begynne på skolen?
- Hva tror dere blir annerledes enn i barnehagen?
- Hadde det vært fint å kunne komme tilbake til barnehagen etter skolen?

4. Barnehagen som SFO

- Hvis dere kunne velge – ville dere heller vært i barnehagen eller på SFO etter skolen?
- Hva kunne barnehagen gjort for at det skulle være et fint sted for skolebarn?
- Hvem ville dere likt å være sammen med her – små barn, store barn, voksne?

5. Avslutning

- Tusen takk for at dere delte tankene deres!
- Er det noe mer dere vil si om hvordan barnehagen kan være når dere blir skolebarn?

Tips til gjennomføring:

- Gjennomfør samtalen i små grupper (4-5 barn) for trygghet og ro.
- Bruk lek og tegning som støtte – f.eks. "Tegn din drømmebarnehage for skolebarn".

- Noter barnas utsagn ordrett og anonymt hvis det skal brukes videre.

Vedlegg 2:

Spørsmål til elevrådene/klasserådene fra felles presentasjon, (runde 1):

- Hva er viktig for dere i en god skolehverdag?
- Hva tenker dere om å kanskje gå på en annen skole?
- Hva tenker dere om å gå på en skole med flere elever?
- Hvordan mener dere en skole med flere elever bør være for at elevene skal ha det bra?
- Hvordan kan vi gjøre overganger trygg for elever?
- Hva tenker dere om at flere kanskje må kjøre mer buss til og fra skolen?
- Andre ting dere tenker vi bør huske på?

Vedlegg 3:

Bestilling til rektorene om innhenting av elevenes stemmer rundt det konkrete skolestrukturforslaget (runde 2):

«Elevmedvirkning elevråd forslag skolestruktur

Det er ønskelig med en uttalelse til det konkrete forslaget til kommunedirektøren fra elevrådet ved hver skole.

Det ønskes en vurdering av hva elevrådene mener kan være positivt med forslaget og hva de mener kan være negativt. I den forbindelse er det viktig at alle tankene som kommer frem noteres, ikke bare det som elevrådet samlet blir enige om. Dette for at vi skal kunne gjenspeile et mangfold når elevenes beste skal vurderes.

*Medvirkningsdokumentet sendes på mail til meg **seinst fredag 14. november***

NB! Det er viktig at skolene holder seg til bestillingen, slik at vi får et likt grunnlag fra alle skolene.»